

Химченко О.В.
аспірант кафедри менеджменту в галузях АПК
Сумського національного аграрного університету

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА

Постановка проблеми. Україна, враховуючи свою спеціалізацію та особливості розвитку, завжди відрізнялась високими показниками в галузі скотарства. Але з ряду об'єктивних і суб'єктивних причин до реальної необхідності інтенсифікації в галузі звернулись з великим запізненням. Головне завдання – зростання обсягів виробництва продукції вирішувалося в основному за рахунок збільшення поголів'я тварин, що спричинювало великі затрати праці, і матеріально-грошових засобів на одиницю продукції.

Аналіз попередніх досліджень та публікацій. На сьогоднішній день процеси, що відбуваються в економіці країни, вимагають перегляду теоретичних понять, пошуку нових підходів до вирішення методичних і практичних питань інтенсифікації сільськогосподарського виробництва. Напрацювання науковців А. Бидика, С. Володіна, М. Гаврилюка, Є. Руденка, П. Саблука, В. Чабана розкривають процес інтенсифікації в аграрній сфері як інноваційний шлях розвитку.

Мета статті – розглянути фактори впливу та визначити основні напрями інтенсифікації в галузі скотарства в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Проблеми, що виникли в галузі скотарства, можна подолати тільки за рахунок інтенсифікації: підвищення рівня і повноцінності годівлі; впровадження промислових технологій і прогресивних форм організації та оплати праці; підвищення загальної культури ведення скотарства; відродження великих спеціалізованих господарств [1].

Серед науковців поширеними є «затратна» і «результативна» концепції

інтенсифікації як форми розширеного відтворення. Згідно із «затратною» концепцією, сутність інтенсифікації виробництва молока та м'яса ВРХ зводиться до концентрації сукупних затрат уречевленої та живої праці на одну голову тварин, тобто концентрація капіталу з метою нарощення обсягів виробництва продукції.

Прибічники «результативної» концепції основу сутності інтенсифікації ґрунтують на результативних показниках (виході продукції від однієї голови худоби). Проте, таке визначення не відображає факторно-результативного зв'язку економічного процесу. До того ж термін «інтенсифікація» не може застосовуватися до продукції, а тільки до процесу виробництва через вплив системи факторів.

Залежно від походження та ролі у процесі інтенсифікації всі фактори, що зумовлюють даний процес, об'єднуються в окремі групи. Серед них важливе місце посідають природні ресурси, використання яких залишається поки що на низькому рівні й досягає в середньому, як зазначає К.В. Ананічев, не більше 5-10%. Решта 90-95% наявних природних ресурсів практично безповоротно втрачається для людини. Адже саме у процесі виробництва проявляється органічний зв'язок проблеми раціонального використання природних ресурсів із проблемою охорони навколишнього природного середовища від забруднення. За цих умов необхідне впровадження безвідходних технологій з рециркуляцією природних ресурсів, тобто з регенеруванням їх багаторазового використання [2].

До найважливіших, найактивніших факторів інтенсифікації аграрного виробництва, як відомо, належать технічні засоби, застосування яких, як правило, знаходиться у тісному взаємозв'язку з використанням природних факторів.

Техногенні фактори інтенсифікації аграрного виробництва мають два різновекторні завдання – одне полягає у зменшенні затрат праці на одиницю продукції, а друге – у досягненні оптимальних умов зовнішнього середовища для забезпечення необхідних вимог вирощування сільськогосподарських

тварин. Сприятливі природно-кліматичні умови створюють реальні можливості підвищити ефективність застосування технологічних факторів, оптимізувати навколишнє природне середовище. І навпаки, при екстремальних нерегульованих факторах для виробництва продукції скотарства (недостатньому селекційному забезпеченню, відсутності необхідного забезпечення поживними речовинами в кормових раціонах, недостатність вихову тварин) техногенні чинники дають можливість лише частково оптимізувати довкілля.

Основним обмежувальним засобом широкого використання техногенних факторів інтенсифікації виробництва продукції скотарства є недостатність енергоресурсів і матеріально-технічної бази для їх застосування. Тому важливого значення набуває комплексне використання техногенних та природних факторів.

В окрему важливу групу об'єднуються соціальні фактори інтенсифікації аграрного виробництва, що суттєво впливають на виробничі процеси. Це зумовлюється тим, що використання техногенних факторів безпосередньо пов'язане з трудовою діяльністю людей, з рівнем володіння їх технічними засобами, зі ступенем раціональної організації праці, з економічною заінтересованістю працівників сільського господарства в результатах виробничої діяльності.

Отже, при застосуванні кращих за якістю й ефективніших соціальних факторів діяльності досягається економія робочого часу, підвищення продуктивності праці. У цьому, як зазначав В.Г. Афанасьєв, полягає найбільш глибока соціально-економічна сутність інтенсифікації. Соціальні фактори мають діяльний характер, а їхнє включення в раціональну інтенсифікацію проявляється через вплив на продуктивність праці й ефективність виробництва [3].

Природні, техногенні та соціальні фактори інтенсифікації діють комплексно, у взаємозв'язку, що вимагає обґрунтованого підходу до розкриття сутності їх взаємодії при розробленні й реалізації державних

програм розвитку агропромислового виробництва [4].

Для розвитку інтенсифікаційних процесів важливою складовою повинен стати інформаційний фактор, який поки що недостатньо досліджений і має дискусійний характер. Сутність його, на наш погляд, полягає в тому, що на основі наукової та статистико-економічної інформації створюються можливості вибору найефективніших варіантів забезпечення виробничих процесів за умов значної економії матеріально-технічних ресурсів і праці [5].

Таким чином, викладене вище слугує підставою для певних висновків:

- інтенсифікація аграрного виробництва має багатофакторний характер свого розвитку й тому вимагає комплексного, системного підходу до його дослідження;
- важливим напрямом інтенсифікації аграрного виробництва є застосування прогресивних технологій з метою підвищення рівня використання природних ресурсів із рециркуляцією, тобто з регенеруванням їх багаторазового використання;
- раціональне розміщення сільського господарства, тобто розподіл виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції по території країни. Доцільність розміщення сільського господарства зумовлюється природними й економічними факторами, які певною мірою сприяють виробництву ти чи інших видів продукції. Оскільки для розвитку галузі скотарства необхідним є як наявність пасовищ, так і ринки збуту продукції, тому розміщується скотарство переважно близь населених пунктів;
- техногенні фактори, які відіграють визначальну роль в інтенсифікації сільськогосподарського виробництва, слід спрямовувати на виконання двох різновекторних завдань – скорочення затрат праці й забезпечення оптимальних умов зовнішнього середовища для виробництва м'яса та молока;
- при цьому важливо забезпечити комплексний підхід до використання техногенних і природних факторів;

- необхідно значно підвищити роль соціальних факторів в інтенсифікації сільськогосподарського виробництва, створити умови для економічної заінтересованості працівників у розвитку аграрного сектору економіки.

Факторами підвищення рівня економічної ефективності інтенсифікації виробництва в аграрних підприємствах є наступні:

- формування оптимального рівня забезпеченості технологічного процесу виробничими ресурсами;
- формування оптимальних співвідношень між окремими складовими ресурсного потенціалу підприємства (між основними і оборотними фондами, силовими і робочими машинами, поголів'ям тварин і кормовою базою та ін.);
- паритет цін на промислову та сільськогосподарську продукцію;
- впровадження у виробництво досягнень науково-технічного прогресу;
- використання добрив, засобів захисту рослин і тварин;
- рівень технології і організації виробництва;
- інвестиційний клімат;
- державна аграрна політика [6].

Основними стратегічними напрямками інтенсифікації виробництва продукції скотарства в аграрних підприємствах у сучасних умовах можуть бути: залучення інвестиційних ресурсів, розвиток спеціалізації і концентрації виробництва до оптимальних розмірів; нові підходи до розвитку підприємницької діяльності; розвиток виробництва на інноваційній основі шляхом застосування нових порід тварин, техніко-технологічна переоснащеність виробництва; диверсифікація виробництва і розвиток на цій основі внутрішньогосподарських виробничих відносин й обслуговуючої та збутової кооперації, ефективний менеджмент; прогресивні форми організації і оплати праці [7].

Отже, основні стратегічні напрями інтенсифікації виробництва продукції скотарства в сільськогосподарських підприємствах зображено на рис. 1.

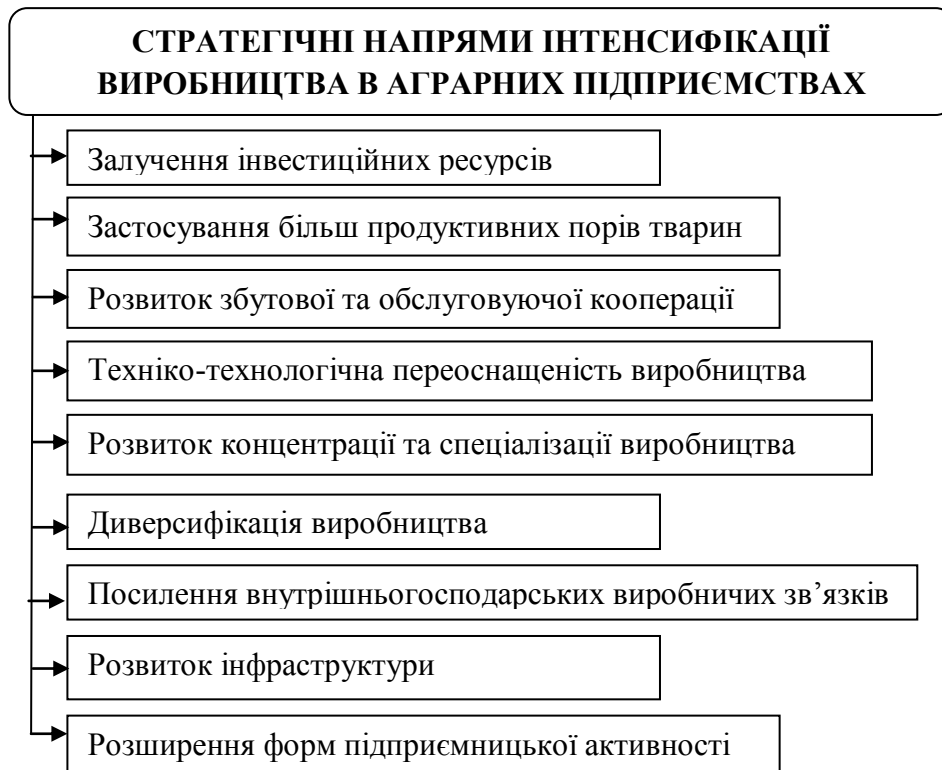

Рис. 1. Стратегічні напрями інтенсифікації виробництва в сільськогосподарських підприємствах

Джерело: зібрано та узагальнено автором

Послідовна інтенсифікація процесу виробництва продукції скотарства на основі вдосконалення і раціонального використання всіх його чинників зазвичай забезпечує високі його результати. При цьому темпи зростання виробництва продукції можуть перевищувати темпи додаткових витрат. Інтенсифікація всебічно впливає на розвиток сільського господарства, створює нові можливості підвищення економічної ефективності виробництва [8].

Висновки. Як вже було зазначено, інтенсифікація скотарства – це процес концентрації сукупних затрат живої та уречевленої праці на одну голову худоби для збільшення виходу продукції і підвищення ефективності функціонування сільськогосподарського підприємства. Як економічний

процес, інтенсифікація відображає одну з найважливіших закономірностей розвитку сільськогосподарського виробництва, що забезпечується науковими, технічними, організаційно-економічними заходами вдосконалення виробництва.

З розвитком науково-технічного прогресу в сільськогосподарському виробництві змінюється співвідношення між витратами живої та уречевленої праці, із збільшенням на користь останньої. Тому розвиток виробництва продукції скотарства базується на широкому впровадженні комплексу механізації та автоматизації виробництва для ефективного та інтенсивного використання поголів'я ВРХ, вдосконалення способів його годівлі та утримання. Розвиток в цій галузі повинен відбуватись не за рахунок збільшення поголів'я, а в поліпшенні його якості, селекційній роботі, впровадженні прогресивних способів відтворення стада та його обороту тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бородіна О.М. Людський капітал на селі: наукові основи, стан, проблеми розвитку / О.М. Бородіна. – К.: ІАЕ, 2003. – 277 с.
2. Ананичев К.В. Проблемы окружающей среды, энергии и природных ресурсов / К.В. Ананичев. – М., 1974. – С. 37
3. Афанасьев В.Г. Об интенсификации развития социалистического общества / В.Г. Афанасьев. – М., 1969. – С. 3.
4. Концепція розвитку агропромислового виробництва – К.: ННЦ ІАЕ, 2006. – 58 с
5. Білоусько Я.К. Техніко-технологічне забезпечення аграрного виробництва / Я.К. Білоусько, П.А. Денисенко. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 128 с..
6. Тналіч О.В. Основні фактори інтенсифікації аграрного виробництва/ О.В. Тналіч// АГРОСВІТ. – 2007. – №23. – С.8-12.
7. Вітков М.С. Сутність і фактори інтенсифікації аграрного виробництва/М.С. Вітков // Економіка АПК. – 2011. – №1. – С.53-57.

8. Формування і реалізація державної політики розвитку матеріально-технічної бази агропромислового комплексу в Україні // Матеріали П'ятих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К.: ІАЕ, 2003. – 636 с.

АНОТАЦІЯ

У даній статті були розглянуті фактори впливу на процес інтенсифікації галузі скотарства та визначені основні напрямки подальшого розвитку в сучасних умовах господарювання.

Ключові слова: скотарство, інтенсифікація, фактори впливу, напрями розвитку

АННОТАЦИЯ

В данной статье были рассмотрены факторы влияния на процесс интенсификации отрасли скотоводства и определены основные направления дальнейшего развития в современных условиях хозяйствования.

Ключевые слова: скотоводство, интенсификация, факторы влияния, направления развития

ABSTRACT

This article has discussed the factors influencing the process of intensification of cattle breeding industry and identifies the key areas for further development in the current economic conditions.

Keywords: cattle breeding, intensification, factors of influence, the direction of development